

IV

(Pranešimai)

EUROPOS SĄJUNGOS INSTITUCIJŲ IR ORGANŲ PRANEŠIMAI

TARYBA

2009 m. lapkričio 26 d. Tarybos išvados dėl vaikų iš migrantų šeimų švietimo

(2009/C 301/07)

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

ATSIŽVELGDAMA į

Tarybos direktyvą 77/486/EEB dėl darbuotojų migrantų iš ES šalių vaikų mokymo, pagal kurią valstybės narės šiems vaikams turi užtikrinti nemokamą mokymą, įskaitant mokymą priimančiosios valstybės oficialiosios kalbos arba vienos iš oficialiųjų kalbų, ir turi imtis tinkamų priemonių, kad bendradarbiaujant su kilmės valstybėmis būtų skatinamas mokymas gimtosios kalbos ir jų kilmės šalies kultūros ⁽¹⁾;

Tarybos ir valstybių narių vyriausybių atstovų išvadas dėl Europos Sąjungos imigrantų integravimo politikos bendrų pagrindinių principų nustatymo ⁽²⁾; viena iš jų – būtina dėti pastangas švietimo srityje siekiant padėti imigrantams, visų pirma jų palikuonims, užsitikrinti didesnę sėkmę ir aktyviau dalyvauti visuomenės gyvenime;

2006 m. lapkričio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą Nr. 1720/2006, nustatantį veiksmų programą mokymosi visą gyvenimą srityje, pagal kurią, be kita ko, remiami projektai, susiję su daugiakultūriu švietimu ir mokinių migrantų integracija;

Tarybos ir Taryboje posėdžiavusių valstybių narių vyriausybių atstovų išvadas dėl švietimo ir mokymo veiksmingumo bei teisingumo ⁽³⁾, kuriose valstybės narės raginamos užtikrinti teisingas švietimo bei mokymo sistemas, kuriomis siekiama suteikti vienodas galimybes, užtikrinti galimybę siekti mokslo, patirti vienodą požiūrį ir siekti rezultatų nepaisant socialinių ir ekonominių aplinkybių bei kitų veiksnių, galinčių sudaryti nepalankias švietimo sąlygas;

2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos rekomendaciją dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų, kurioje pabrėžiama socialinių bei pilietinių gebėjimų ir kultūrinio sąmoningumo svarba, taip pat rekomenduojama tinkamai mokyti tuos asmenis, kuriems dėl nevienodų mokymosi galimybių reikia ypatingos pagalbos, kad būtų atskleistas jų mokymosi potencialas ⁽⁴⁾;

2008 m. kovo 13–14 d. Europos Vadovų Tarybos išvadas, kuriose valstybės narės raginamos imtis konkrečių veiksmų siekiant kelti mokinių iš migrantų šeimų pažangumo lygį ⁽⁵⁾;

Europos imigracijos ir prieglobsčio paktą, kuriame valstybės narės raginamos nustatyti plataus užmojo politiką, kad būtų skatinama imigrantų harmoninga integracija juos priimančiose šalyse, ir konkrečias priemones, kuriomis būtų skatinamas kalbos mokymasis ⁽⁶⁾;

Tarybos ir valstybių narių vyriausybių atstovų išvadas dėl integracijos politikos Europos Sąjungoje ⁽⁷⁾, kuriomis, be kita ko, raginama parengti mokymo priemones, atitinkančias vaikų iš migrantų šeimų poreikius, ir kuriomis siekiama užtikrinti, kad bus išvengta pavojaus, jog tokie vaikai nesugebės mokytis mokykloje;

2008 m. lapkričio 21 d. Tarybos ir Taryboje posėdžiavusių valstybių narių vyriausybių atstovų išvadas „Parengti jaunimą XXI amžiui: Europos bendradarbiavimo mokyklų klausimais darbotvarkė“ ⁽⁸⁾, kuriose valstybės narės raginamos užtikrinti, kad būtų prieinamos aukštos kokybės mokymosi galimybės ir paslaugos, visų pirma dėl asmeninių, socialinių, kultūrinių ir (arba) ekonominių aplinkybių remtiniams vaikams bei jaunimui;

⁽¹⁾ OL L 199, 1977 8 6, p. 32.

⁽²⁾ Dok. 16238/1/04 REV 1.

⁽³⁾ OL C 298, 2006 12 8, p. 3.

⁽⁴⁾ OL L 394, 2006 12 30, p. 10.

⁽⁵⁾ Dok. 7652/08, 15 punktas, p. 10.

⁽⁶⁾ Dok. 13440/08.

⁽⁷⁾ Dok. 15251/08.

⁽⁸⁾ OL C 319, 2008 12 13, p. 20.

PALANKIAI VERTINDAMA

Europos Komisijos žaliąją knygą „Migracija ir judumas: ES švietimo sistemų uždaviniai ir galimybės“ ir susijusią ataskaitą dėl 2008 m. antrąjį pusmetį surengtų konsultacijų⁽¹⁾;

ir ATKREIPDAMA DĖMESĮ Į TAI, kad:

šiose išvadose, kuriose daugiausia dėmesio skirta mokykloms, sąvoka „iš migrantų šeimų“ – pirmiausia reiškia visų asmenų, gyvenančių ES šalyje, kurioje jie nėra gimę, neatsižvelgiant į tai, ar jie yra trečiosios šalies piliečiai, kitos ES valstybės narės piliečiai ar vėliau tapę priimančiosios valstybės narės piliečiais, vaikus;

PRIPAŽĮSTA, kad:

1. Besikeičiant kartoms migracija labai prisidėjo prie Europos socialinio bei ekonominio vystymosi ir jos vaidmuo šioje srityje ateityje išliks toks pat. Atsižvelgiant į vyraujančias didėjančio masto globalizacijos sąlygas ir vykstančius demografinius pokyčius, sėkminga migrantų integracija į visuomenę yra išankstinė Europos ekonomikos konkurencingumo užtikrinimo ir socialinio stabilumo bei sanglaudos sąlyga.
2. Švietimui tenka pagrindinis vaidmuo ne tik užtikrinant, kad vaikai iš migrantų šeimų galėtų išnaudoti savo potencialą ir gerai integruotųsi bei taptų klestinčiais piliečiais, bet ir kuriant nešališką, įtraukią ir įvairovę gerbiančią visuomenę. Vis dėlto, yra daug tokių vaikų, kurių mokymosi rezultatai yra prastesni, ir visose Europos Sąjungos dalyse susiduriama su rasinės bei etninės diskriminacijos ir socialinės atskirties problemomis. Todėl dėl didelio besimokančiųjų iš migrantų šeimų skaičiaus daugelyje valstybių narių švietimo sistemoms iškyla nemažai uždavinių, bet tuo pačiu atsiranda ir vertingų galimybių.
3. Migrantai turi būti integruojami bendromis pastangomis, prie kurių turi prisidėti ir patys migrantai, į šį procesą įtraukiant ne tik švietimo, bet ir daugelį kitų visuomenės sektorių. Siekiant užtikrinti reikiamą paramos vaikams iš migrantų šeimų ir jų šeimoms lygį, be kita ko, reikia, kad atitinkami vyriausybinių departamentų, švietimo institucijos, socialinės tarnybos, sveikatos priežiūros tarnybos, aprūpinimo būstu institucijos ir prieglobsčio bei imigracijos tarnybos bendradarbiautų įvairių sektorių politikos klausimais bei būtų užtikrintas dialogas su pilietine visuomene.
4. Nors labai daug vaikų iš migrantų šeimų mokosi sėkmingai ir, iš tiesų, kai kurie iš jų pasiekia pačių geriausių rezultatų, esama aiškių ir nuoseklių nacionaliniais rodikliais bei tarptautinių tyrimų rezultatais (pavyzdžiui, PISA⁽²⁾) grindžiamų įrodymų, kad dauguma migrantų mokinių pasiekia daug prastesnių mokymosi rezultatų nei jų bendramoksliai. Dėl

to mokyklos nebaigusiu tokių mokinių skaičius yra didesnis, jų kvalifikacija žemesnė ir yra mažiau besimokančiųjų aukštojo mokslo įstaigose. Suteikus vaikams iš migrantų šeimų geresnes galimybes sėkmingai mokytis gali sumažėti marginalizacijos, socialinės atskirties ir atstūmimo mastas.

5. Ypatingą susirūpinimą kelia atvejis, kai vaikai namuose ir mokykloje kalba ne ta pačia kalba, patiria kultūrinius skirtumus, o jų socialinės ekonominės gyvenimo sąlygos yra prastos. Tokiais atvejais sunkumų, susijusių su žemu socialiniu ekonominiu statusu, gali padaugėti dėl tokių veiksnių kaip kalbinės kliūtys, maži lūkesčiai, nepakankamas palaišymas iš šeimos bei visuomenės ir tinkamų sektorių pavyzdžių trūkumas.
6. Tokios nepalankios aplinkybės, kurias dar apsunkina švietimo sistemų mokyklose pralaidumo stoka ir ugdymo kokybės skirtumai mokyklose, gali sąlygoti padėtį, kai daug vaikų iš migrantų šeimų suburiama prastesnių rezultatų pasiekiančiose mokyklose. Tokios tendencijos Europos Sąjungos mokyklų sistemoms kelia didelių problemų, dėl to sunkiau užtikrinti visų besimokančiųjų aukštą pažangumo lygį ir didelį socialinės sanglaudos laipsnį.
7. Nors atsakomybė už švietimo politikos nustatymą neabejotinai paliekama kiekvienai valstybei narei, šiose išvadose nurodyti klausimai ir uždaviniai tampa vis aktualesni visoms valstybėms narėms. Todėl akivaizdu, kad tolesnės paramos, mokslinių tyrimų ir bendradarbiavimo Europos lygiu galimybių yra; tuo tikslu reikia pasitelkti atitinkamas Bendrijos programas, pavyzdžiui, Mokymosi visą gyvenimą programą ir Europos integracijos fondą, ir taikyti atitinkamas priemones, pavyzdžiui, atvirą koordinavimo metodą siekiant keistis geriausios praktikos pavyzdžiais ir vieniems iš kitų semtis žinių apie politiką ir priemones, kuriomis siekiama spręsti vaikų iš migrantų šeimų mokymosi sunkumus lemiančius veiksnius.

MANO, kad:

1. Švietimui turi tekti svarbus vaidmuo užtikrinant sėkmingą migrantų integraciją į Europos visuomenę. Siekiant patenkinti bet kokio amžiaus besimokančiųjų iš migrantų šeimų poreikius, suteikti jiems paramą ir užtikrinti galimybes, kurių jiems reikia norint užsitikrinti sėkmę bei tapti aktyviais piliečiais, taip pat suteikti jiems galimybes išnaudoti visą jų potencialą, būtinos tikslinės priemonės ir daugiau lankstumo ankstyvojo vaikų ugdymo bei bazinio ugdymo etapuose, taip pat visuose mokymosi visą gyvenimą lygiuose. Šios priemonės turėtų būti įgyvendinamos jas derinant su kitų sričių politika, skirta vaikų iš migrantų šeimų ir jų šeimų poreikiams.

⁽¹⁾ Atitinkamai dok. 11631/08 + ADD 1 ir dok. 12594/09.

⁽²⁾ OECD Tarptautinio moksleivių vertinimo programa.

2. Tikėtina, kad švietimo sistemos, kuriomis labai pabrėžiamos vienodos galimybės bei kokybė, kuriomis siekiama aiškių bei bendrų tikslų ir kuriomis palaikoma įtraukties idėja visais lygiais, yra veiksmingiausios reaguojant į ypatingus mokinių iš migrantų šeimų poreikius, gerinant jų mokymosi rezultatus, tuo pačiu sustiprinant jų bei jų bendramokslių socialinius ryšius.
3. Kultūrų įvairovė mūsų visuomenėse turėtų būti palankiai vertinama kaip gyvybingumo ir praturtinimo šaltinis. Daugiakultūrio švietimo Europos mokyklose skatinimas siekiant keistis žiniomis bei gilinti tarpusavio supratimą apie kultūras, abipusės pagarbos diegimas ir kova su išankstiniu nusistatymu, jokių būdu nesumenkinant pagrindinio dėmesio, skiriamo priimančiosios šalies kultūriniam tapatumui, pagrindinėms vertybėms bei pagrindinėms teisėms, visiems suteiks ilgalaikę naudą.
4. Požiūriai, pavyzdžiui, kovos su diskriminacija mechanizmų kūrimas arba jų stiprinimas, švietimo sistemų mokyklose pralaidumo didinimas ir asmens tobulėjimo kliūčių šalinimas, gali būti naudingi kovojant su segregacija ir siekiant geresnių besimokančiųjų iš migrantų šeimų pažangumo lygių. Individualius poreikius labiau atitinkančio mokymosi ir individualios paramos teikimas gali būti naudingas visiems sistemos mokiniams ir padėti užtikrinti aukštesnę kokybę visiems. Keliant dėstymo kokybę prastesnių rezultatų pasiekiančiose mokyklose galima pagerinti visų mokinių, įskaitant migrantus, galimybes.
5. Siekiant padėti mokyklų veiklą reglamentuojančioms institucijoms, mokyklų vadovams, mokytojams ir administracijos darbuotojams prisitaikyti prie mokyklų ir klasių, kuriose yra mokinių iš migrantų šeimų, poreikių ir išnaudoti visą jų potencialą, turėtų būti skatinamas specializuotas mokymas kalbų ir kultūrų įvairovės problemų sprendimo klausimais bei skirtingų kultūrų supratimo plėtojimas. Be to, reikėtų apsvarstyti, pavyzdžiui, kaip parengti visiems mokiniams, neatsižvelgiant į jų kilmę, tinkamus mokymo metodus, medžiagą ir programą, kaip toliau pritraukti ir išlaikyti geriausius mokytojus prastesnių rezultatų pasiekiančiose mokyklose, kaip stiprinti vadovavimo funkciją tokiais aplinkybėmis ir kaip, laikantis nacionalinių procedūrų, padidinti mokytojų, kurie patys yra iš migrantų šeimų, skaičių.
6. Palankesnes sąlygas integracijos procesui galima sudaryti plėtojant partnerystę su vietos bendruomenėmis, įskaitant mokinių iš migrantų šeimų šeimas ir migrantų asocijas, tokiu būdu prisidedant prie mokyklų kaip mokymosi bendruomenių plėtojimo. Kuriant tarpusavio supratimą, pasitikėjimu ir bendradarbiavimu grindžiamą aplinką, šios partnerystės gali būti naudingos daugeliu būdų, pavyzdžiui, teikdamos pagalbą vertimo žodžių srityje, atlikdamos sąsajos – tam tikrais atvejais tarpininko – tarp mokyklų ir atitinkamos bendruomenės vaidmenį bei plėtodamos teigiamus ryšius su kilmės šalies kultūra ir kalba. Šiomis sąlygomis teikiant nurodymus mokinių iš migrantų šeimų tėvams priimančiosios šalies kalba (-omis) bei rengiant informacinius susitikimus galima reikšmingai pagerinti mokyklų ir šeimų ryšius ir taip pagerinti sėkmingos socialinės integracijos sąlygas.
7. Priimančiosios šalies valstybinės kalbos (arba vienos iš valstybinių kalbų) puikus mokėjimas yra išankstinė sėkmingo mokymosi sąlyga ir labai svarbus socialinės bei profesinės integracijos veiksnys. Valstybės narės turėtų apsvarstyti galimybę parengti konkrečias nuostatas šiai sričiai remti, pavyzdžiui, rengti intensyvių mokymų kalbos naujai atvykusiems mokiniams iš migrantų šeimų, teikti papildomą paramą patiriantiems sunkumų ir specialius kursus visiems mokytojams, kad jie įgytų kompetenciją mokyti vaikus, kurių gimtoji kalba yra kita nei dėstymo kalba. Be to, turėtų būti remiamos adaptuotos mokymo programos, pavyzdžiui, sustiprintas mokymas priimančiosios šalies kalbos, skirtas mokiniams, kurių gimtoji kalba nėra dėstymo kalba.
8. Nors daugiausia dėmesio ir toliau turėtų būti skiriama priimančiosios šalies kalbai (-oms), mokinių skatinimas išmokyti jų kilmės šalies kalbą ar ją išsaugoti gali būti naudingas keliais požiūriais: socialiniu požiūriu – kultūrinio tapatumo ir asmens pasitikėjimo savimi prasme, profesiniu požiūriu – galimybių įsidarbinti ateityje prasme bei švietimo požiūriu – mokymosi ateityje prasme. Tokio mokymosi ištekliai gali būti riboti, bet juos galima padidinti įvairiais būdais, pavyzdžiui, pasitelkiant dvišalius susitarimus su atitinkamomis šalimis ir bendradarbiavimo partnerystę su atitinkamomis vietos bendruomenėmis, arba naudojant naujas technologijas, pavyzdžiui, ryšiams internetu užmegzti ar elektroninio giminiųavimosi (*e-twinning*) iniciatyvoms rengti.
9. Ankstyvasis vaikų ugdymas gali ne tik suteikti pamatus tolesniam mokymuisi, bet ir atlikti svarbų vaidmenį integruojant vaikus iš migrantų šeimų, visų pirma ypač daug dėmesio skiriant kalbos ugdymui. Todėl reikėtų dėti daugiau pastangų siekiant užtikrinti, kad nepalankioje socialinėje padėtyje esančios šeimos turėtų vienodas galimybes pasinaudoti kokybiškomis vaikų priežiūros ir ikimokyklinio ugdymo paslaugomis.
10. Tikslinė parama – pavyzdžiui, papildomi mokymo ištekliai nepalankiose teritorijose esančioms mokykloms arba individualius poreikius labiau atitinkantis dėstymas – gali būti naudojama kaip atsvara su švietimu susijusiems sunkumams ir negatyviam nepakankamos integracijos poveikiui. Be to, reikėtų apsvarstyti papildomos švietimo paramos teikimo būdus, pavyzdžiui, kuruojant ir globojant, mokinių ir tėvų konsultavimą švietimo sistemos jiems teikiamų galimybių klausimais arba po pamokų veikiančių mokymosi ir namų darbų ruošimo centrų steigimą bendradarbiaujant su tėvų ir bendruomenės asociacijomis. Naujai atvykusiems migrantams yra būtina lanksti tvarka, visų pirma kalbos mokymosi srityje. Šiuo atžvilgiu netrukus po jų atvykimo į priimančiąją šalį reikia ne tik taikyti greito poveikio ir tikslines priemones, bet ir įgyvendinti tvarias kalbinės paramos programas.

TODĖL RAGINA VALSTYBES NARES

1. Imtis tinkamų priemonių reikiama jų atsakomybės lygiu – vietos, regioniniu ar nacionaliniu – siekiant užtikrinti, jog visiems vaikams būtų užtikrintos teisingos bei vienodos galimybės ir suteikta būtina parama išnaudoti visą potencialą neatsižvelgiant į kilmę. Šios priemonės, be kita ko, visų pirma yra:

- integruotos politikos požiūrio parengimas, kad būtų pasiekti šie tikslai,
- kovos su diskriminacija mechanizmų kūrimas arba stiprinimas, siekiant skatinti socialinę integraciją ir aktyvų pilietiškumą,
- švietimo kelių pralaidumo didinimą ir kliūčių mokyklų sistemose šalinimas,
- mokyklų dėstymo kokybės gerinimas ir skirtumų tarp jų mažinimas, taip pat dedant pastangas pritraukti ir išlaikyti geriausius mokytojus bei stiprinti vadovavimo funkciją prastesnių rezultatų pasiekiančiose mokyklose,
- galimybių naudotis aukštos kokybės ankstyvojo vaikų ugdymo ir priežiūros paslaugomis didinimas,
- individualius poreikius labiau atitinkančio mokymosi ir individualios paramos teikimas, visų pirma migrantų vaikams, kurių mokymosi rezultatai yra prasti,
- mokyklų vadovams, mokytojams ir administracijos darbuotojams skirto specializuoto mokymo, kaip spręsti kalbų ir kultūrų įvairovės keliamus klausimus bei kaip plėtoti skirtingų kultūrų supratimą, rengimas,
- tinkamos mokymo priimančiosios šalies kalbos politikos parengimas ir mokinių iš migrantų šeimų galimybės išsaugoti jų gimtąją kalbą bei toliau jos mokytis svarstymas,
- užtikrinimas, kad mokymo programos būtų aukštos kokybės ir tinkamos visiems mokiniams, neatsižvelgiant į jų kilmę; mokymo metodų ir medžiagos pritaikymas vaikų iš migrantų šeimų poreikiams,
- partnerystės su migrantų bendruomenėmis kūrimas ir pastangų gerinti ryšius su tėvais migrantais intensyvinimas,
- papildomos tikslinės paramos specialių poreikių turintiems mokiniams iš migrantų šeimų teikimas,

— šios srities duomenų rinkimas ir analizė siekiant juos panaudoti formuojant politiką,

— keitimasis geriausios praktikos pavyzdžiais šioje srityje siekiant atitinkamu lygiu gerinti politikos kryptis ir priemones.

2. Vykdant naują Europos bendradarbiavimo švietimo ir mokymo srityje strateginę programą („ET 2020“) bei taikant atviro koordinavimo metodą parengti geriausia praktika grindžiamą abipusio mokymosi programą, skirtą besimokančiųjų iš migrantų šeimų švietimui.

3. Tikslingai naudoti Mokymosi visą gyvenimą programą, Europos socialinį fondą ir kitus išteklius, pavyzdžiui, Europos integracijos fondą, siekiant parengti ir remti projektus, susijusius su daugiakultūriu švietimu ir besimokančiųjų iš migrantų šeimų švietimu.

PRAŠO KOMISIJOS

1. Sudaryti palankesnes sąlygas valstybėms narėms bendradarbiauti šiose išvadose iškeltais klausimais ir remti jų bendradarbiavimą, be kita ko, nustatant veiksmingą patirties ir geriausios praktikos pavyzdžių pirmiau nurodytose srityse sklaidą, keičiantis ja, kaupiant bei užtikrinant jos vykdymą ir naudojant esamas Bendrijos programas.

2. Apsvarstyti, kaip ir kokiomis priemonėmis galima geriausiai pasiekti Tarybos direktyvoje 77/486/EEB apibrėžtus tikslus atsižvelgiant į migraciją, kuri gerokai pasikeitė nuo tada, kai buvo priimta direktyva.

3. Pasitelkiant turimus duomenis ir rodiklius stebėti skirtumą tarp vietos besimokančiųjų ir besimokančiųjų iš migrantų šeimų pažangumo lygių.

4. Glaudžiai bendradarbiauti su kitomis tarptautinėmis organizacijomis, pavyzdžiui, Europos Taryba, UNESCO ir OECD ⁽¹⁾, su švietimu ir migracija susijusiais klausimais.

5. Užtikrinti, kad su migracija susiję klausimai būtų tinkamai atspindėti Mokymosi visą gyvenimą programoje ir kitose atitinkamose Bendrijos programose, Suaugusiųjų mokymosi veiksmų plane ir Kopenhagos procese, taip pat kitose švietimui ir mokymui, įskaitant aukštąjį mokslą, skirtose iniciatyvose.

6. Užtikrinti, kad su vaikų iš migrantų šeimų švietimu susiję klausimai būtų tinkamai atspindėti socialinės apsaugos ir socialinės aprėpties procese.

⁽¹⁾ Turėtų būti užtikrinta visų valstybių narių teisė dalyvauti šioje veikloje.